

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1861.

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 281

Β'. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

τοῦ ἀνεκδότου συγγράμματος

τοῦ

Κ. Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΟΥ.

« Περίπλους Μακεδονίας καὶ ἐλάσσονος Ἀσίας μετὰ τῶν
ταύτῃ προσκειμένων μεγαλονήσων. »

—οοο—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἡ Τρωάς καὶ τὸ Τρωϊκὸν πεδίου.

Αὐγούστου 18. Παρασκευὴ πρὸς ἀπόβασιν εἰς τὴν μικρὰν Ἀ-
σίαν. — Σκέψαις ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης. — Ἀφίξις εἰς τὸ Σίγειον.
— Ἐναρξίς τῆς περιηγήσεως εἰς τὸ Τρωϊκὸν πεδίον. (διακοπή)

—οοο—

Περὶ τὴν χαραγὴν τῆς 18 Αὐγούστου, ἡ ἐπακτρὶς
ἦν ἤδη ἐτοίμη κατὰ διαταγὴν τοῦ πλοιάρχου ἵνα μὲ
ἀποβιδάσῃ εἰς τὰ κατέναντι τῆς Τενέδου παράλια
τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Σκάφος κοῦφον καὶ ἰσχυρὸν, ναῦται γενναῖοι καὶ
ἐμπειροί, ἄνεμος νότιος οὐριος, πάντα ὁμοῦ συνετέ-
λουν ἵνα κτασθῇσιν τὸν διάπλουν ἡμῶν εὐτυχῇ
καὶ εὐάρεστον. Ἡ ναὺς ἡμῶν διπυθύνετο πρὸς τὰ
Τρωϊκὰ παράλια, τὴν αὐτὴν ἴσως τηροῦσα γραμμὴν
τῆς μελαίνης τοῦ Ὀδυσσεῶς νηὸς, ἀναγομένου ἀπὸ
τῆς Χρύσης ἀμετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν. »

Τοῖσιν δ' ἔκμεινον οὐρον ἱεὶ ἐκέργος Ἀπόλλων'
οἱ δ' ἰστὸν στήσαντ', ἀνὰ θίστῃ λευκὰ πέτασσαν.
ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσσοι ἰστίον, ἀμφὶ δὲ κῶμα
στεῖρην πορφύριον μεγάλ' ἴαχε, νηὸς ἰούσης
ἢ δ' ἔθεεν κατὰ κῆμα, διαπρήσσουσα κέλευθον (α).

Τίς Ἕλληνα παραπλέων τὰς ἀκτὰς τῆς μικρᾶς Ἀ-
σίας ταύτης δὲν αἰσθάνεται ἀκουσίως παλμόν τινα
τῆς καρδίας αἰφνίδιον, ἀναπολῶν ὅσα ἐνταῦθα τὸ
Ἑλληνικὸν γένος διηγωνίσθη καὶ διεπράξατο! Ἑλλὰς
καὶ μικρὰ Ἀσία, εἶναι ὀνόματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ
ἔθνους ἀχώριστα. Ὅποσα ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης Ἑλλή-
νων ἐχύθησαν αἵματα ἀπὸ τριάκοντα ἤδη αἰώνων!
ὁποῖων θυσιῶν, ὁποῖων ἔργων, ὁποῖων ἀγώνων Ἑλλη-
νικῶν ἐγέναντο μάρτυρες αἱ χώραι αὗται, πάλαι μὲν
ἐνδοξοὶ καὶ λαμπραί, καὶ ζωῆς πλήρεις, νῦν δὲ κεί-
μεναι ἔρημοι νεκρικὴν σιωπὴν τηροῦσαι! Οὗτος ὁ ἀ-
πέναντι ἡμῶν ὑπὸ βουνῶν καὶ βράχων διακοπτόμενος
ἐρημος αἰγιαλός, ὑπῆρξε τὸ κέντρον ἀπάσης τῆς ἑλ-
ληνικῆς ἱστορίας! Τῆς Τρωάδος ἐνώπιον ἡμῶν ἀνε-
πτύσσοντο ἤδη τὰ ὄρη καὶ τὰ πεδία, τῆς πεπρωμέ-
νης ἐκείνης πόλεως, ἣν πάντες ἔσχον ὡς ἀφορμὴν τῶν
μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας μεγάλων πολέμων. Δι'
αὐτὴν συνέστη ὁ δεκάετής ἐκεῖνος Τρωϊκὸς πόλεμος,
δι' αὐτὴν ὁ Πέρσης ὡς οἰκείος αὐτῇ πολεμεῖ τὴν Ἑλ-
λάδα (β), δι' αὐτὴν κατὰ συνέπειαν ὁ Ἀλέξανδρος

(α) Ἰλιάδ. Α, στιχ. 479. ἐξ.

(β) Ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἠγέσασθαι τὸ ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι
πολέμιον... Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ

μεταβαίνει εἰς τὴν Ἀσίαν ὡς ἐκδικητὴς τῆς ἐξουδισθείσης Ἑλλάδος, ταύτην Ῥωμαῖοι καὶ Τοῦρκοι ἰδίως προστατεύουσιν ὡς συγγενὴ καὶ ὡς φίλην! (α).

Ἐν τούτῳ δὲ ἡ ἐπακτὴς ἡμῶν οὐριοδρομοῦσα διέσχισε τῆς θαλάσσης τὰ κύματα, καὶ μετὰ δύο ὥρας περίπου ἐφθάσαμεν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον. Ἀποπέμφας δὲ τότε τὴν λέμβον, δύο μόνους ἐκράτησα ἀνδρείους ναύτας, συνοδοιπόρους τῆς περιηγήσεώς μου εἰς τὴν πολυμήνητον ἐπικράτειαν τοῦ Πριάμου.

Ὅποσαι καὶ ἄλλαι χῶραι δὲν ὑπῆρξαν ἀγώνων μεγάλων ἐνδοξον σταθίον, ὅποσοι καὶ ἄλλοι ἄνδρες δὲν προσήνεγκον εἰς τὸν βωμὸν τῆς δόξης ἀθανάτους θυσίας, ἀλλ' ἀγνωστοὶ καὶ ἀνήκουστοι ἀπέθανον ζήσαντες, μὴ τυχόντες Ὀμήρου!

O Sacer et magnus vatum labor, omnia falo
Ecipis, et populis donas mortalibus aevum (δ),

Οὐδεὶς δὲ ἄλλος τοσοῦτον βαθέως ἐνόησε καὶ ἠσθάνθη τὴν δύναμιν ταύτην τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει. ἡ δὲ μέγας τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητὴς, εὐδαιμονίσας κυρίως τὸν Ἀχιλλεῖα, διότι Ὀμήρου κήρυκος ἐς τὴν ἔπειτα μνήμην ἔτυχεν (γ).

(Ἐνταῦθεν ἄρχεται ἡ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας περιπλάνησις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου, ἥτις ἐνεκεν τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς συναφείας παραλείπεται ἐνταῦθα· ἐπαναλαμβάνεται δὲ ἡ διήγησις ἀπὸ τῆς ἐπανόδου ἡμῶν εἰς τὸ Σίγειον.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περιγραφή τῆς ἀπὸ Σιγείου μέχρις Ἀλεξανδρείας τῆς ἐν Τρωάδι παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Αὐγούστου 19—20. Ἐπάνοδος εἰς τὸ Σίγειον.—Καλαρατλί.—Σιγείου ἀρχαιότητες.—Ἐπιστολὴ τῆς Αἰδῆς Μοντάγου.—Σιγεία ἐπιγραφή.—Ἡσιόνης ἐκόπελοι.—Ἐκιορκία τοῦ Αἰσόμεδοντος καὶ ἐκδικητοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.—Ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία τοῦ μύθου.—Ἀγάμεια παρὰ τὸ χωρίον Γενίκιοι.—Διῶρυξ Σκαμάνδρου καὶ ἀρχαιοτῆς αὐτῆς.—Γιου-

τὴν Ἰλίου ὄλωπιν εὐρίσκουσι σφίσι εὐῶσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχουσας τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας· Ἡρόδ. 1, 4, 5.

(α) Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ ἐπισκευθεὶς τὸ Ἰλίον, δὲ ἐθεώρει ἰδίως ὡς τόπον τῶν προπατέρων αὐτοῦ, ὑπόσχεται ἐν τῷ ναφί τῆς Ἀθηνᾶς ἵνα λαμπρύνῃ τὴν ἀρχαίαν Τρωάδα, ν' ἀναγείρῃ τὰ ἀρχαῖα τεῖχη αὐτῆς, καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ἐφάμιλλον τῆς Ῥώμης.

Restitutam populos grata vice moenia reddenti
Auxanidae Pterygibus, Romanae quo Pergama surgant.

Lucan. Pharsal. βιβλ. 3. στίχ. 938.

Περὶ τοῦ δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐπιστολή, ἡ ἀποδομένη Μωάμει παρὰ τὸν Ἡρόδοτον πρὸς τὸν Πάπαν Ἡῖον τὸν Β', ἐν ᾗ ὁ Σουλτάνος ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ συμμαχοῦσι κατ' αὐτοῦ, ἐνφ' ἀμφοτέρω, Ἰταλοὶ καὶ Τοῦρκοι κοινὴν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν Τρώων· οὗτοι δὲ ὡς καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι κοινὸν συμφέρον νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ αἷμα τοῦ Ἑκτορος. Ὁρα Essais de Montaigne βιβλ. 2. κεφ. 36. Τὸ πρωτότυπον εὑρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Reusner Epistolae Turcicae.

(δ) Lucan. Pharsal. βιβλ. 9. στίχ. 980.

(γ) Ἀρρίαν. ἀνάβ. 1, 12.

Ζελίκιοι.—Ὁδοιπορία πρὸς τὰ εἰρεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας.—Ἀποπλάνησις καὶ ἀνακάλυψις τῶν εἰρεῖων αὐτῆς.—Τὸ ἔργον τοῦ Ἡρόδοτου τοῦ Ἀττικίου.—Πύλαι.—Θερμά λουτρά.—Θεῖον.—Ἰπποκρίτων κτίριον.—Εὐμνήσιον ἡ θέρεται (Βαλλί Σαρά).—Παραγωγή τῆς λέξεως κατὰ τὸν Ποκκῶκ· Ἀρχαία δεξαμενὴ.—Ἐρεῖα δύο ναῶν.—Διαρπαγὴ τοῦ ὕλικου τῆς Ἀλεξανδρείας.—Διθιναι σφαῖραι.—Ἀρχαῖος λαμῆν.—Δύο μεγάλαι στήλαι ἐκ λίθου γρανίτου.—Πλάνας τῶν ἀρχαιοτέρων περιηγητῶν περὶ τῆς Ἀλεξανδρείας.—Ἐπὶ Πέτρου Βελωνίου ἐσώζετο τὸ τεῖχος τῆς πόλεως.—Πρῶτος κτίστης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἀρχαιοτάτος αὐτῆς ὄνομα.—Ὁ Αὐσίμαχος ὀνομάζει αὐτὴν Ἀλεξανδρείαν.—Ὁ Παῦλος ἐνταῦθα κηρύττει τὸν χριστιανισμόν.—Ἐποχὴ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως.—Ἀφίξις τῆς Λέμμου.

Αἱ λαμπραὶ τοῦ Ἡλίου ἀκτῖνες ἀποβαλοῦσαι ἤδη ἐπισκηνώσας τὸ κυστικὸν καὶ φλογώδες αὐτῶν, προσεκάλουν ἡμᾶς εἰς νέαν ὁδοιπορίαν, πρὸς τὸ Σίγειον, ὅθεν τὸ πρῶτον ὠρμήθημεν. Δικρόρων δὲ ὁδῶν ἀγούσων πρὸς τὴν κωμοπόλιν ταύτην, προετίμησα τὴν διὰ τοῦ χωρίου Καλαρατλί, ἐν τῷ πεδίῳ κεκλιμένου πρὸς τὸν Σιμόεντα ποταμόν. Ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκούμενον κατ' ἀρχὰς τὸ χωρίον τοῦτο, ἤκμαζε καὶ ἐπλούτει μέχρι τινός· ἀλλ' ἡ καλὴ κυβέρνησις καὶ ὁ λοιμός τοῦ 1814 κατέστρεψαν αὐτὸ καθ' ὁλοκλήρην, περιορισθέν νῦν εἰς τινὰς καλύδας ἐλεεινάς! Ἐν τῷ κοιμητηρίῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀρχαῖοι λίθοι, καὶ κιονόκρανα καὶ ἐπιγραφαί, ἀντιγραφεῖσθαι καὶ ἐκδοθεῖσθαι ἤδη ὑπὸ τοῦ Κλαρκίου (α), μετὰ τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιοτάτη βεβαίως ἐστὶν ἡ ἐξῆς.

ΟΙ ΙΑΙΕΙΣ

ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΟΝ ΘΕΟΝ
ΑΙΝΕΙΑΝ.

Ὁ ἥλιος μόλις ἔρριπτεν ἐφ' ἡμῶν τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας, ἡμεῖς δὲ ἐτι περιεπλανώμεθα ἐν τῇ ἐρήμῳ, μακρὰν τοῦ προσεχούς τέλους τῆς ὁδοιπορίας ἡμῶν. Ὅθεν κεκμηκότες καὶ ἐλεεινοὶ ἐκ τῆς διημέρου ταύτης κοπιωδεστάτης περιπλάνησεως, ἀφέντες πάντα τὰ πρὸ ποδῶν, ἃ ἤδη καὶ τὸ σκότος ἤρχισε νὰ καλύπτῃ, ὁρμαῖοι ὠρμήθημεν πρὸς τὰ ὄρη, ἐπὶ τῆς τελευταίας τῶν ὁποίων στεράνης ἐφαίνετο κείμενον τὸ ἡμέτερον Σίγειον. Αἱ ὁδοιπορικαὶ δυσχέρειαι ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ὥρας, ἐνεκεν τῆς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦ φόβου τῶν ληστῶν, καὶ τοῦ ἐπελθόντος σκάτους, ὑπῆρξαν ἀνώτεροι πάσης ἰδέας. Τέλος δὲ περὶ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν ἡμιθναίς σχεδὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πολυπόθητον Σίγειον, τὸ ὑπὸ τῶν Τοῦρκων καλούμενον Γενι-σέρ, ἥτοι Νεάπολις, ὡς εἴρηται ἤδη. Ὁ Δημογέρων τῆς κωμοπόλεως ταύτης παρ' ᾧ ἐξενιζόμεθα ἀπ' ἀρχῆς, προσδοκῶν τὴν ἐλευσιν ἡμῶν ἀπὸ τινων ἡδὴ ὤρων, καθ' ἃ αὐτῷ προείπομεν ἀναχωροῦντες, εἶχε παρασκευάσει διάφορα βρώματα, ἐφ' ὧν ἀληθῶς ἐπεπέσαμεν δίκην θηρίων τῆς Ἰδης. Τοσοῦτος ὑπῆρχεν ὁ κόπος καὶ τῶν δυνάμεων ἡ ἐξ-

(α) Ὁρα Ed. Dan. Clarke. Travels in various Countries of Europe Asia and Africa. τόμ. 2. σελ. 101. Ἡ περιήγησις ἐγένετο ἐν ἔτει 1801—1802, ἡ δὲ ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος ἐν ἔτει 1810—1812.

ἀντλησις. Αὐθωρεὶ δὲ σχεδὸν καὶ κατακλίθημεν, ὅπου τὸ πρῶτον ἐλάβομεν θέσιν, ὑπνώσαντες μέχρι τῆς ἐπιούσης.

Ὁ ὄρθρος τῆς 20 Αὐγούστου εὗρεν ἡμᾶς ἤδη ἐγὴγερμένους καὶ ἐτοιμούς πρὸς νέαν ὁδοπορίαν. Ὅσῳ δὲ ἡ πρώτη ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Σιγείου ἀναχώρησις ὑπῆρξεν ἀμφίβολος καὶ μετὰ τινος δέους συνδεδεμένη χωροῦντων εἰς χώρας ἐρήμους, ἐν αἷς μόνη ἡμῶν πυξὶς ὑπῆρχεν ὁ θεῖος Ὁμηρος, τοσαύτῃ νῦν ἡ δευτέρα αὕτη ὁδοπορία ἐκ τοῦ Σιγείου ἐπίτης προβαίνουσα, παρεῖχεν εἰς ἡμᾶς ἐλπίδας καὶ θάρρος, χωροῦντας νῦν πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς τὴν γνωστὴν ἡμῶν Τένεδον, πρὸς τὸν ποθητὸν ἡμῶν δρόμονα, ὁρμοῦντα ἀπέναντι πόλεως ἄλλης, ἀρχαίας καὶ περιδόξου, τῆς καλουμένης Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωϊκῆς.

Πρὶν ὅμως ἐγκαταλίπω τὸ Σίγειον, ἐπορεύθην αὖθις διὰ τελευταίαν ἱσως φοράν πρὸς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τῆς κωμοπόλεως, ἣτις κατέχουσα πιθανώτατα τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, κεῖται ὡς ἀνωτέρω εἶρηται εἰς τὸ ὑψηλότεον μέρος τοῦ ὄρους, ἀφ' οὗ τις κατοπτεῦει διὰ μιᾶς ἅπαν τὸ ὑποκείμενον τῆς Τρωάδος πεδῖον. Δοὺς δ' ἐντεῦθεν τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὰς σκιὰς τῶν μεγαθύμων ἐκείνων τῆς ἱπποτικῆς Ἑλλάδος ἡρώων, οἵτινες ἐνταῦθα τὰ πάνδενα ἐπὶ δεκαετίαν ὑπέστησαν διὰ μίαν ιδέαν, τὴν ιδέαν τῆς προσβληθείσης τιμῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰσῆλθον ἔπειτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἴδω τὴν θέσιν ὅπου τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπῆρχον ἔτι δύο κάλλιστα τῶν προγόνων μνημεῖα, κοσμοῦντα νῦν τῶν Βρετανῶν τὰ μουσεῖα. Ὅτε ἡ περιώνυμος Λαίδη Μοντάγου, σύζυγος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας Οὐόρτλεϋ, ἐπεσκέφθη τὸ Σίγειον ἐν ἔτει 1718, ὑπῆρχον ἔτι ἐνταῦθα αἱ ἀρχαιοτάτες αὗται, ἃς ἐν τινὶ αὐτῆς ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ἀββᾶν . . . χρονολογουμένη ἐκ Τύνιδος τὴν 34 Ἰουλίου 1718, ὡς ἐξῆ; περιγράφει· «Βίδον ἐνταῦθα τὰ ἐρείπια εὐρείας πόλεως (περὶ τοῦ Σιγείου ὁ λόγος) καὶ εὖρον μεταξὺ αὐτῶν λίθον, ἐφ' οὗ ὁ Κ. Οὐόρτλεϋ διακρίνεν ἀκριβῶς τὰς λέξεις *Σιγείων πόλιν*. Τὸν λίθον τοῦτον μετεκομίσσαμεν εἰς τὸ πλοῖον (α). Ἀλλ' ἱερεὺς τις Ἑλλήν ἐδειξεν ἡμῖν ἄλλας ἔτι σπουδαιότερας ἀρχαιότητας, καὶ τοι αὐτὸς ἀμαθέστατος ὢν περὶ οὐδενὸς ἠδύνατο νὰ μᾶς πληροφρήσῃ. Ἐκατέρωθεν τῆς πύλης τῆς μικρᾶς ταύτης ἐκκλησίας ὑπάρχουσι δύο μεγάλοι λευκοὶ λίθοι, δέκα πόδας περίπου ἔχοντες ἕκαστος μῆκος, πέντε πλάτος, καὶ τρεῖς πᾶχος. Ὁ πρὸς δεξιὰν κείμενος εἶναι κάλλιστόν τι ἀνάγλυφον, ἐξεικονίζον γυναῖκα, πιθανῶς θεὰν καθήμενὴν ἐπὶ καθέδρας καὶ ἔχουσαν τοὺς πόδας αὐτῆς ἐπὶ ὑποποδίου· ἐνώπιον αὐτῆς ἵσταται γυνὴ κλαίουσα, καὶ φέρουσα εἰς τὰς ἀγκάλας νήπιον, ὃ διατίθεται ἵνα προσφέρῃ αὐτῇ. Ταύτη ἔπονται ἄλλαι γυναῖκες παρόμοιαι. Βεβαίως τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος ἀρχαίου τάφου, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ἑρμῆ-

νεῖα αὕτη εἶναι ἡ ἀληθής. Ἐπὶ τοῦ λίθου τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ὑπάρχει ἐγγεγλυμμένη ἐπιγραφή, ἀλλὰ τὰ γράμματα εἶναι ἀρχαιότερα τῶν γνώσεων τοῦ Κ. Οὐόρτλεϋ. Αὐποῦμαι δὲ πολὺ, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λάβω τὰ μάρμαρα ταῦτα εἰς τὴν κατοχὴν μου, ἐνῷ ἡδυνάμην δι' εὐτελές τι ἀργύριον ν' ἀγοράσω αὐτὰ παρὰ τῶν πτωχῶν κατοίκων. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχος ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι ἀνευ μηχανῶν ἐπὶ τούτῳ, ἦν ἀδύνατον νὰ καταβιβάσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ τούτου δὲ γενομένου, δὲν ὑπῆρχε λέμβος ἱκανῶς μεγάλη ἵνα μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς τὸ πλοῖον α (α). Τοῦτο δὲ, ὃ τοσαύτην ἐπροξένησε λύπην τῇ εὐαισθητῇ Λαίδῃ Μοντάγου τὸ 1718, καὶ τῷ περιηγητῇ Τσάνδλερ τὸ 1764 (β), κατώρθωσεν ὁ λόρδος Ἐλγίνος πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐν ἔτει 1790 (γ). Τὸ ἀνάγλυφον, τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὁποίου δὲν ἀνεδέχετο ἡ Λαίδη εἰς ἐαυτήν, παριστᾷ βεβαίως τὴν Ἀθηνᾶν καθήμενὴν, καὶ δεχομένην ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς τὰ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἢ τῆς μαίας προσφερόμενα αὐτῇ βρέφη. Οὕτω δὲ καθήμενον περιγράφει καὶ ὁ Ὁμηρος τὸ ἐν Τρωάδι ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἀθηναίης ἐπὶ γούρῃσις ἠῦκόμοιο (δ).

Ἀγάλματα δὲ ἀρχαῖα τῆς Ἀθηνᾶς καθήμενα καὶ ἐν ἄλλαις ἐδείκνυντο πόλεσιν, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἐν Φωκαίᾳ, Μασσαλίᾳ, Ῥώμῃ, Χίῳ, καὶ ἄλλαχοῦ. Τὸ δὲ πρὸς ἀριστεράν τῆς πύλης ἐνεπίγραφον μάρμαρον, οὗ ὁ ἑλληνισμὸς ἦν ἀνώτερος τῶν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων τοῦ συζύγου τῆς Λαίδης, εἶναι ἡ περιώνυμος Σιγεία ἐπιγραφή, ἣν πρῶτος ἀνεκάλυψεν ὁ Σχεράρδος (ε), ἡρμήνευσε δὲ διεξοδικῶς ὁ Χισσούλ (ζ).

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη μαρτυροῦσα τὰ ἀναθήματα Φανοδίκου τινός, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Χισσούλ ὡς τις τῶν ἀρχαιοτάτων σωζομένων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, τῆς ἀρχαιότητος πολλῶν Φουρμοντίων ἐπιγραφῶν λίαν οὕσης ἀμφισβητήτου. Ἰσχυρίζεται δὲ ὁ σοφὸς οὗτος ἀρχαιολόγος, ὅτι ἐγγράφη ἐπὶ Σόλωνος καὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν. Βουστροφηδὸν δὲ γεγραμμένη ὡς οἱ Σολώνιοι ἄξονες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου ὑπάρχει δι-

(α) "Ora Letters of Lady Mary Wortley Montague, etc. Paris 1800. σελ. 187.

(β) "Ora Chandler. Voyages dans l'Asie Mineure etc. τὴμ. 1. σελ. 86, ἐν σημειώσει.

(γ) Τινὶ τρόπῳ μετεκομίσθησαν τὰ μάρμαρα ταῦτα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐκθέτει ὁ Walpole, Memoirs, etc. σελ. 97. ἔξ.

(δ) Ἠλιάδ. 6, στίχ. 92, π. 61. καὶ στίχ. 273. 303. Σπράδ. ιγ'. σελ. 601.

(ε) Ἡ ἐκθεσις τῆς περιηγήσεως ταύτης τοῦ Σχεράρδου καὶ Πικενίνου, οὐδέποτε ἐτυπώθη, ἀλλὰ σώζεται χειρόγραφος ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ, συνταχθεῖσα λατινιστῇ ὑπὸ τοῦ Πικενίνου. Ἀλλ' ὁ Χισσούλ ἐν ταῖς ἀμέσως κατωτέρω μνημονευομέναις Ἀσιατικαῖς ἀρχαιοτήσιν, ἐδημοσίευσε τὰ κυριώτατα τῆς περιηγήσεως ταύτης ἐξαγόμενα.

(ζ) Chisuli Antiquitates Asiaticae Christianam aetatem, antecedentes; et primariis monumentis graecis descriptae latine versae, notis quae et commentariis illustratae. per Edmundum Chisullum. Londini 1728. σελ. 4—48. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο συνεβράβη ἀκολουθῶς ἐν τῷ θησαυρῷ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Μουρατόρη. Τόμ. δ'. μετ' ἀπεικονίσματος τοῦ μαρμάρου.

(α) Ὁ λίθος οὗτος εἶναι ὁ περιέχων τὸ ψήφισμα τῆς πόλεως ὑπὲρ τοῦ Ἀντιόχου, περὶ οὗ ἡδὴ ἀνωτέρω εἶρηται, σωζόμενος σήμερον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

πλῆ. Ἡ μὲν ἀνωτέρω, καὶ συντομωτέρα ἐν γλώσσῃ ἰωνικῇ ἐστὶν ἢ ἐξῆς·

« Φανοδίκου εἰμὶ τούρμοκράτης τοῦ Προκοννησίου· Κρητῆρα δὲ καὶ ὑποκρητῆριον, καὶ ἔθμὸν εἰς Πρυ·αντίον ἔδωκα Συκεῦσιν. »

Ἡ δὲ κατωτέρω ἐν γλώσσῃ Ἀττικῇ ἐστὶν ἢ ἐξῆς·

« Φανοδίκου εἰμὶ τοῦ Ἑρμοκράτους τοῦ Προκοννησίου. Κάγῳ κρητῆρα κἀπίστατον καὶ ἔθμὸν ἐς Πρυτανεῖον ἔδωκα μνήμα Συκεῦσι. Ἐάν δὲ πάσχω, μελεδαίνειν με εἰ Συγείεις. Καὶ μὲ ἐπόσειςεν Αἴσωπος καὶ ἀδελφοί » (α).

Ἡ ἀπὸ Συγείου μέχρι Ἀλεξανδρείας Τρωάδος ὁ δὸς μακρὰ οὕτα καὶ ἔρημος, ὀρεινὴ καὶ ἐπίπονος, οὐδὲν ἄλλο παρέχει τῷ ὁδοιπόρῳ ἀντάλλαγμα τῆς ταλαιπωρίας, εἰμὴ τὴν ποθεινὴν τῆς θαλάσσης ὥσιν, καὶ τὴν ἀνάμνησιν ἀρχαίων συμβεβηκότων κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην καὶ ἱπποτικὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος, ὧν σιωπηροὶ καὶ ἐκθαμβοὶ μάρτυρες ἐγένοντό ποτε οἱ ἀπότομοι οὗτοι καὶ ἄγριοι σκόπελοι. Ἢδὴ ἀντήχει εἰς τὰ ὦτα τῆς φαντασίας ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν ἡϊόνων ἡ κλαυθμηρὰ καὶ ἰσχυρικὴ τῆς Ἡσιόνης φωνή, αἰτούσης βοήθειαν, ἀναζητούσης σωτῆρα. Προσηγγίζομεν δηλονότι εἰς τοὺς καλουμένους σκοπέλους τῆς Ἡσιόνης, ἀναπολοῦντας ἡμῖν αὖθις τὴν Τροίαν καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην μυθικὴν ἱστορίαν αὐτῆς. Ὡς ἤδη δὲ καὶ ἀνωτέρω εἴρηται ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Ἀπόλλων καταδιωχθέντες ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς τοῦ Διὸς, οἰοῦντι ὡς ἔνοχοι ἐσχάτης προδοσίας ἀπεβλήθησαν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, καταδικασθέντες ἵνα θητεύσωσιν ἐπὶ ἐναυτὸν τῷ Λαομέδοντι βασιλεῖ τῆς Τρωάδος (β).

Αἱ δύο λοιπὸν αὗται θεότητες συνθέμεναι μετὰ τοῦ βασιλέως, ἀνήγειραν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐπὶ ὀριζμένη ἀντιμισθία. Τελειωθέντος δὲ τοῦ ἔργου ὁ Λαομέδων οὐ μόνον ἡθέτησε τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς κακῶς ἔχοντας τῆς ἐπικρατείας του. Ταύτην τὴν ἀτίμωσιν ἀνακαλεῖ ὁ Ποσειδῶν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Φοῖβου, ἵνα πείσῃ αὐτὸν ὅπως παύσῃ προστατεύων τοὺς Τρῶας. Ἡ δὲ γλαφυρὰ τοῦ θεοῦ ὁμήρου μῦσα ἀπεθανάτισε τὸν διάλογον τοῦτον τῶν ἀθανάτων·

Ἀὐτὰρ Ἀπόλλωνα προσέφη κρείων ἐροσίχθων

νηπύτι, ὡς ἄνδρ' κραδίην ἔχεις! οὐδένν' τῶν περ μέμνηται, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἰλίου ἄμφι, μούνοι γὰρ θεῶν, δὲ ἄγῆγορι Λαομέδοντι παρ' Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν, μισθῷ ἔπι ρητῷ· ὁ δὲ σημαίνων ἐπέτελλεν. ἦτοι ἐγὼ Τρῶεσσι πόλιν περὶ τεῖχος ἔδθηρα, εὐρύ τε καὶ μάλα καλὴν, ἐν ἁρρήματος πόλιν εἶη. Φοῖβε σὺ δ' εἰλίποδας ἑλικας βοῦς βουκολέεσκες Ἰδης ἐν κρημοῖσι πολυπτύχου ὑληέσσης· Ἀλλ' ὅτε δὴ μισθοῖο τέλος πολυγηθὲς ὦραι

(α) Ὁ Βοίχχιος θεωρεῖ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πολὺ νεωτέραν. "Ora Corpus Inscr. Gr. Τόμ. 1. σελ. 14. ὅπου ὑπάρχει καὶ ἐκτεταμένη αὐτῆς ἐρμηνεία.

(β) Ἰλιάδ. 21, 442.

ἐξέφερον, τότε γὰρ βεβήσατο μισθὸν ἅπαντα.

Λαομέδων ἔκπαγλος, ἀπειλήσας δ' ἀπέπεμπε. σοὶ μὲν ὅγ' ἠπειλήσας πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεῖν· δῆσειν, καὶ περᾶν γῆσιν ἐπὶ τηλεδαπάων· στεῦτο δ' ὅγ' ἀμφοτέρων ἀποκόψειν οὐατα χαλκῷ· γὰρ δὲ τ' ἄψοφοι κίονες κεκοιτηῖσι θυμῷ, μισθοῦ χῶόμενοι, τὸν ὑποστάς οὐκ ἐτέλεσαν. Τοῦ δὲ γὰρ λαοῖσι φέρεις χάριν· οὐδὲ μεθ' ἡμέων πειρᾶ, ὥς κε Τρῶες ὑπερφίαλοι ἀπόλωνται πρόχῃ κακῶς πῦρ παῖσι καὶ αἰδοῖ πρᾶλόχοισιν! (α)

Ἡ ὀργὴ τῶν θεοτήτων ἤρξιντε τὴν χώραν τοῦ ἐπιόρκου βασιλέως. Ὁ μὲν Ἀπόλλων ἐπήνεγκεν αὐτῇ φοβερόν λοιμόν, ὁ δὲ Ποσειδῶν ἐξήγαγεν ἐκ τῶν βυθῶν τοῦ ὠκεανοῦ τεράστιόν τι θηρίον θαλάσσιον, ἀρπάζον πάντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ καταστρέφον πάντα τὰ προϊόντα τῆς γῆς. Τοῦ θηρίου ἡ ὀργή, κατὰ τινὰ χρησμὸν τοῦ Λοξίου μόνον διὰ προσφορᾶς αὐτῷ Τρωάδων παρθένων ἡδύνατο νὰ κατευνασθῇ. Πολλὰ δὲ βεβήκασι Τρωάδες ἐγένοντο οὕτω τοῦ τερατώδους κήτους βορά· καὶ ὁμοίως ἡ θηριωδία αὐτοῦ ἐξηκολούθει ὡς πρότερον· τὸ θηρίον ἀπῆται τὴν καλλιπάρησον Ἡσιόνην, θυγατέρα τοῦ ἐπιόρκου πατρός. Γυμνὴ ἡ σεμνὴ νεᾶνις ἐξετέθη εἰς τοὺς σκοπέλους, ὅπου τὸ θηρίον ἐξήρχετο, περιμένοντα μετὰ τρόμου τὴν τραγικὴν αὐτῆς καταστροφὴν. Ἀλλ' αἶφνης λαίλαψ δεινὴ ἐγερθεῖσα περὶ τὸν χρόνον ἐκείνον, ἐρρίψε τοὺς Ἀργοναύτας εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον· οἱ ἥρωες διασπάρησαν εἰς τὴν χώραν· ὁ δὲ Ἡρακλῆς, ἡγεμὸν τῆς ἐκστρατείας μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Τελαμῶνος, μόνον ἐβόδιζον ἐπὶ τῶν σκοπέλων τούτων, ἐπ' ὧν νῦν καὶ ἡμεῖς ἰστάμεθα. Αἶφνης δ' ἐκρύβθη μακρόθεν ὁ κλαυθμηρὸς τῆς παρθένου θρῆνος.

*Aleides Telamon que comes dum littora blando
Anfracta sinuosa loquut, vox accidit aures (β).*

Ὁ ἥρωες συγκινηθεὶς ἀπορατίζει νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν κόρην φονεύων τὸ τέρας, καὶ ὁ πατὴρ ὡς ἀμοιβὴν ὑπόσχεται αὐτῷ τὰς περιωνύμους ἐκείνας ἱπποὺς τοῦ Διὸς. Τὸ τέρας λοιπὸν φονεύεται· ἡ κόρη ἡλευθερώθη· ἀλλ' ὁ πατὴρ μετὰ ταῦτα κατέστη αὖθις ἐπιόρκος. Τοιαῦτα συμβεβηκότα πρὸ χιλιᾶδων ἐτῶν κατὰ παράδοσιν διεδραματίσθησαν ἐπὶ ταύτης τῆς παραλίας. Ἰπῆρχον δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἤδη πολλοί, οἵτινες τὴν ἀρχαίαν μυθολογικὴν παράδοσιν ἡρμάνευον ἀλληγορικῶς, ἀποδιδόντες αὐτῇ ὅλως διάφορον ἔννοιαν. Κατὰ τινὰς ἀρχὴν ὁ μῦθος σημαίνει, ὅτι ὁ Λαομέδων καθιέρωσε ποσὸν χρηματικὸν ἀποκλειστικῶς πρὸς θυσίας τῷ Ποσειδῶνι καὶ τῷ Ἀπόλλωνι· ἐν τούτῳ δὲ τῶν Μουσῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, μετεχειρίσθη τὰ ἱερὰ ταῦτα χρήματα πρὸς κατασκευὴν τῶν τευχῶν τῆς Τρωάδος. Μὴ δυνάμενος δὲ μετὰ ταῦτα νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ, ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν θεῶν ὡς ἐπιόρ-

(α) Ἰλιάδ. 21 στίχ. 435, 441. — 440.

(β) Val. Flacc. βιβλ. Β'.

κος. Κατὰ δὲ τινὰς ἄλλους ὁ Λαομέδων ἔλαβε τὰ χρῆματα ταῦτα ἐκ τῶν ναῶν τῶν θεοτήτων τούτων, μὴ ἀποδοὺς αὐτὰ μετὰ ταῦτα. Ἄλλοι δὲ τινες ἐπ' ἀπειρον τὴν λεπτότητα τῆς ἀλληγορίας ὠθοῦντες, ὑπὸ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἀποκαλύπτουσι τὴν ὑγρασίαν καὶ τὴν θερμότητα, στοιχεῖα ἀναγκαιότατα εἰς πᾶσαν οἰκοδομήν (α). Ὁ δὲ Παλαίφατος ὑπὸ τὰ θαλάσσιον τέρας, ἥτοι τὸ κῆτος, διορᾷ φοβερόν τινα καὶ ἰσχυρὸν πειρατὴν, καλούμενον Κήτωνα, ληλατοῦντα καὶ διαρπάζοντα καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη τῆς χώρας τοῦ Λαομέδοντος, χάριν ληστρικοῦ κέρδους. Τοῦτον δὲ τὸν πειρατὴν καὶ ληστὴν, ὁ Ἡρακλῆς φοβούμενος ἐσώσε τὸν τόπον (β).

Ἀλλ' ἡμεῖς ἀδιαφοροῦντες ἐνταῦθα τί κυρίως ὁ μῦθος ἐστήμαινε, προσηκώμεθα εἰς τὸ γράμμα αὐτοῦ, καὶ ζητοῦμεν εἰς ποῖον τάχα σημεῖον τῆς παρακλίας ταύτης ἡ ἀρχαία παράδοσις ἐδόξαζεν, ὅτι ἔλαβον χώραν ταῦτα τὰ γεγονότα. Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Γενίκιοι, προσέχει εἰς τὴν θάλασσαν ἀκρωτήριον σχηματίζον μικρὸν τινα λιμένα ἢ ὕμνον, ὃν ἡ ἀρχαιότης ἐκάλει Ἀγάμμειαν. « Ἀγάμμεια ἄκρα καὶ λιμὴν περὶ τὴν Τροίαν, ὡς Ἑλλάνικος ἐν δευτέρῳ, ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγαμὸν τὴν Ἡσιόνην ὑπ' αὐτοῦ παραδοθῆναι τῷ κῆτι. » (γ). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὑπάρχει τύμβος ἀρχαῖος καὶ ἐρείπια ἐγκαταλελειμμένων οἰκοδομῶν, αἱ οἱ ἐγγύριοι καλοῦσι *Παλαιόκαστρον*. Ἰσως λοιπὸν κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐξετέθη εἰς τὸ κῆτος ἡ Ἡσιόνη κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν. Κάτωθεν δὲ τοῦ Παλαιόκαστρον ὑπάρχει τὸ στόμιον τῆς διώρυγος, δι' ἧς ἐξεχέοντο εἰς τὴν θάλασσαν τὰ λιμνάζοντα τοῦ Σκαμάνδρου ὕδατα. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐθεωρήθη παρ' ἡμῶν ἀνωτέρω κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν καὶ συνήθη γνώμην ὡς ἔργον μεταγενέστερον, ἀποδιδόμενον εἰς τινα τοῦ τόπου τοῦρκον διοικητὴν. Ἀλλ' ἐκ τινος χωρίου τοῦ Πλίνου, καταφαίνεται ἡ διώρυξ αὕτη ὡς ἔργον τῆς ἀρχαιότητος, ἀνανεωθὲν μόνον ἐπ' ἐσχάτων ἔνεκεν τῆς ἀνάγκης. Ὁ Πλίνιος δηλονότι μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀλεξανδρείας Τρωάδος, ἀναβαίνων πρὸς ἄρκτον ἀφέρει μετὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ Σιγείου τὸν Σκάμανδρον πλευστὸν ποταμόν. *Scamander amnis navigabilis, et in promontorio quondam Sigeum oppidum.* (δ). Ἀλλὰ τοῦ πλευστοῦ τούτου ποταμοῦ μόλις φαίνεται νῦν ἡ ἀπεξηραμμένη κοίτη.

Περὶ τὴν ἐνδεκάτην Π. Μ. ἐφθάσαμεν εἰς τι μεσόγειον ἐλευθέρων τουρκικὸν χωρίον καλούμενον Γιουζελίκιοι, μίαν μόνην χριστιανικὴν οἰκογένειαν περιέχον. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν συμφωνίαν οἱ Σιγεῖς ἡμῶν ὁδηγοὶ ἐγκατέλιπον ἡμᾶς, ἐπιστρέψαντες εἰς τὰ ἴδια. Ἀπὸ τοῦ χωρίου δὲ τούτου ἡ θάλασσα κατ' εὐθείαν

ἀπέιχε σχεδὸν τρία τέταρτα, τὰ δὲ ἐρείπια τῆς Ἀλεξανδρείας Τρωάδος μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν περίπου. Χρηζότες νέων ἡμιόνων πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ὁδοπορίας, ἀπληθύνθημεν ὡς εἰς πρὸς τὸν μόνον χριστιανὸν τοῦ χωρίου, ὃς ἦν ἀρτοπώλης τις ἢ κοινότερον ψωμάς. Ἀλλ' οὗτος ἦν ὁ τύπος τῆς μαχητικῆς καὶ κακοηθείας. Ἀφοῦ κατὰ πρῶτον ἠρνήθη ἡμῖν καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον, τσαύτας ἀκαλούθως περὶ τῶν ζώων παρενέβαλε δυσκολίας, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Τούρκων, ὥστε ἠνάγκασεν ἡμᾶς ἐπὶ τέλους ἐκόντας ἄκοντας ν' ἀνχωρήσωμεν πεζοὶ πρὸς τὴν παραλίαν. Ἡ χώρα ἦν ὁμαλωτάτη, ἡ δὲ γῆ τοσοῦτον λιπαρὰ καὶ παχεῖα, ὥστε οὐδὲ κἂν εἰς μίαν προσεκόψαμεν πέτραν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. Πανταχοῦ δὲ ἐφύοντο δρύς μετρίου μεγέθους πλήρεις καλλίστων βαλάνων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὄντες σχεδὸν τῆς ὁδοῦ, ἀπληθήσαμεν δύο κάλλιστα γερόντια, ἄνδρα καὶ γυναῖκα, πορευομένους ἐπὶ ὀναρίων πρὸς τὰ θερμὰ λουτρά τῆς Ἀλεξανδρείας. Πεισθέντες εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, ὅτι ἐγίνωσκον καλῶς τὴν πρὸς ταῦτα ἄγουσαν ὁδόν, ἠκολουθήσαμεν μετὰ χαρᾶς τοὺς νέους τούτους ἡμῶν ὁδηγούς. Ἀλλὰ δυστυχῶς μία ὥρα ἤδη παρήλθε, καὶ οὐδὲ κἂν ἵχνος ἐφαίνετο τῶν προαγγελθέντων λουτρῶν. Καύσων καὶ δίψα, οἱ δύο οὗτοι πιστοὶ συνοδοιπόροι εἰς τὰς ἐρήμους ταύτας παιδιάδας, παρηκαλούθουν ἡμᾶς ἀνευδύτως ἀνευ τινὸς ἐλπίδος προσεγγιζούσης ἀπαλλαγῆς. Αἱ ἄγριαι σταφυλαὶ καὶ ἀχράδες ἦσαν εἰς ἡμᾶς τότε ἀληθὲς ἀμβροσία καὶ νέκταρ. Ἐν τούτῳ δὲ τὰ γερόντια ἔχασαν καὶ τὸν δρόμον, ἀφοῦ εἰσῆλθοντες εἰς τὰ ἀπέραντα καὶ δασύτατα δρύϊνα δάση τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ἰδης. Ἦν δὲ ἤδη περὶ τὰς δύο σχεδὸν μετὰ μεσημβρίαν ὅτε ὑπερβάντες ἡμεῖς κορυφὴν τινα καταφύτου λόφου, εἶδομεν κάτωθεν μακροτάτην σειρὰν στηλῶν, μᾶλλον ἢ ἥττον ἀκαρτίων, ἐκτεινομένων σχεδὸν ἐπ' ἀπειρον εἰς τὰ ἀπώτατα δάση. Ὡς δὲ ποτε οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι δεκαχισχιλίοι Ἕλληνες, ὅτε διελθόντες τὴν Ἀσίαν μαχόμενοι καὶ δεκατιζόμενοι ὑπὸ μυρίων δεινῶν, ἀνέβησαν τὸ ὄρος Ὀλίμπου, καὶ εἶδον ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ τὸ πολυπόθητον τῆς Ἑλλάδος στοιχεῖον, ἔξω ἐαυτῶν γινόμενοι ὑπὸ χαρᾶς (α) ἐκραζαν ἅπαντες, θάλαττα θάλαττα! οὕτω καὶ ἡμεῖς νῦν ἐν τῇ σμικρότητι ἡμῶν ἰδόντες ἀπὸ τοῦ βουνοῦ κατὰ πρῶτον τὰ ἐρείπια τῆς ἀναζητούμενης πόλεως μετὰ τεσσάρων ὥρῶν ἀποπλάνησιν, ἐβόησαμεν Ἀλεξάνδρεια Τρωάς, Ἀλεξάνδρεια!

Τὰ λείψανα ταῦτα τῆς ἀρχαιότητος, αἱ ὑπ' ὅψιν ἡμῶν ἐπὶ μῆκιστον ἐξετείνοντο, ἦσαν μαρτύρια τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγενοῦς ἐλευθεριότητος τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολιτοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὃς ἄριστα ἀνθρώπων πλούτῳ χρησάμενος, παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους νὰ λέγωσιν, ὅτι ὁ πλοῦτος τυφλὸς γενόμενος τὸν ἄλλον χρόνον, ἐπὶ Ἡρώδου πρῶτον ἀνέβλεψεν. Ὁ γενοαῖος οὗτος ἀνὴρ, οὗ αἱ εὐεργεσίαι ἐξετείνοντο ἀπὸ Ἀσίας μέχρις Εὐρώπης, ἀπεραίνετο αἰσῶς προσήκει τὸν ὀρθῶς πλούτῳ χρῶ-

(α) Hygin. fabul. 89. Εὐστάθ. εἰς Ὅμ. Ὀδύσσειαν. 1, 2. καὶ Ἰλιάδ. 21, 442.

(β) Παλαίφατ. περὶ ἀπιστ. Ἱστορ. κεφ. 33.

(γ) Στέφαν. Βυζαντ. ἐν λέξει πρὸς καὶ Ἡσύχιον ἐν Ἀγαμία, καὶ Φεβωρίων ἐν λέξει Ἀγχιμος.

(δ) Πλίν. βιβλ. 5. κεφ. 32.

(α) Ξενοφ. Κύρου ἀνάβασις, βιβλ. 4. κεφ. 7.

μενον τοῖς μὲν δεομένοις ἐπαρκαῖν, ἵνα μὴ δέωνται, τοῖς δὲ μὴ δεομένοις, ἵνα μὴ δεηθῶσιν » (α). Ὁρθῶς δὲ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ὁ πλοῦτος πρῶτον ἐπὶ Ἡρώδου ἀνέβλεψεν· διότι οὐ μόνον τοιοῦτω εὐγενεὶ καὶ ἐλευθερίῳ ἀνδρὶ τοσοῦτον ἀπένειμε θησαυρὸν κατ' ἐξαιρέσειν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀφιλοκερδοῦς καὶ μεγαλόφρονος βασιλέως ἐπέτρεψεν ἵνα προέλθῃ εἰς φῶς ὁ πρὸ αἰώνων ἴσως κεκαλυμμένος οὗτος θησαυρός.

Ὁ Ἀττικὸς δηλονότι πατήρ τοῦ Ἡρώδου ἐν μιᾷ τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ, ἣν πρὸς τῷ θεάτρῳ ἐκέκτητο, ἀμύθητον ἀνακαλύψας χρῆμα θησαυροῦ, ἔγραψε φοβηθεὶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Νέρβαν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν· « Θησαυρὸν, ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τῆς ἐμαυτοῦ οἰκίας εὗρηκα· τί οὖν περὶ αὐτοῦ κελεύεις »; Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ· « Χρῶ οἷς εὗρηκας ».

Ἀλλὰ τοῦ Ἀττικοῦ εὐλαβομένου εἰσέτι καὶ γράψαντος, ὅτι ὑπὲρ ἑαυτὸν εἰσὶ τὰ τοῦ θησαυροῦ μέτρα, ἐπανελάβεν ὁ αὐτοκράτωρ· « Καὶ παραγγῶ τῷ ἱρμαίῳ, σὸν γὰρ ἔστι ». Τοῦτον λοιπὸν τὸν θησαυρὸν παραλαβὼν ἐκ πατρὸς ὁ Ἡρώδης ἐδαπάνησεν εἰς εὐεργεσίας πόλεων καὶ ἐθνῶν. Ἀποδειχθεὶς δὲ ἀρχῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐλευθέρων πόλεων, καὶ αἰδῶν τὴν Τρωάδα βαλανεῖων τε πονήρως ἔχουσαν καὶ γεωδὲς ὕδωρ ἐκ φρεάτων ἀνιμῶντας, ὁμηρίων τε ὑδάτων θήκας ὀρύττοντας ἐπέστειλεν Ἀδριανῷ αὐτοκράτορι μὴ περιῦδεῖν πόλιν ἀρχαίαν καὶ εὐθάλαττον αὐχμῷ φθαρεῖσαν, ἀλλ' ἐπιδιδῶναι σφίσι τριακοσίας μυριάδας ἐς ὕδωρ, ὧν πολλαπλασίους ἤδη καὶ κώμαις ἐπιδεδώκοι. Ἐπήνεσεν ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ ἐπεσταλμένα ὡς πρὸς τρόπου ἑαυτῷ ὄντα καὶ τὸν Ἡρώδην αὐτὸν ἐπέταξε τῷ ὕδατι. Ἐπεὶ δὲ εἰς ἐπτακοσίας μυριάδας ἡ δαπάνη προῦβαινε, ἐπέστειλλόν τε τῷ αὐτοκράτορι οἱ τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύοντες, ὡς δεινὸν πεντακοσίων πόλεων φόρον ἐς μιᾶς πόλεως δαπανᾶσθαι κρήνην, ἐμέμψατο πρὸς τὸν Ἀττικὸν ὁ αὐτοκράτωρ ταῦτα. Καὶ ὁ Ἀττικὸς μεγαλοφρονέστατα ἀνθρώπων, ὃ βασιλεῦ, εἶπεν, ὑπὲρ μικρῶν μὴ παροξύνου, τὸ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας μυριάδας ἀναλωθὲν, ἐγὼ μὲν τῷ υἱῷ ἐπιδίδωμι, ὁ δὲ υἱὸς τῇ πόλει ἐπιδίδωσι » (β). Τὸ ἐρείπιον ἄρα τοῦτο εἶναι τὸ λείψανον τοῦ κολοσσίου ἐκείνου τῆς πόλεως ὑδραγωγείου, δι' ὃ ἐδαπανήθησαν ἐπτὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐξ ὧν ὁ Ἡρώδης κατέβαλε μόνος τὰ τέσσαρα! Ἐνῷ δὲ ἀσκόπως περιεφερόμεθα ἐντὸς τῶν δασῶν, αἰφνίς προσέκοψαν οἱ πόδες· ἐπὶ μεγίστης τινὸς καὶ καλλίστης μονολίθου στήλης ἐκ μαρμάρου ποικίλου. Τριάκοντα τέσσαρες πόδες ἦν τὸ μῆκος αὐτῆς· δεξιόθεν δὲ μόλις ἐφαίνοντο τὰ ἀρχικά γράμματα, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ΑΔ... ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ΑΥΣ... ἐπιγραφῆς τινος ἐγκεχαραγμένης ἐπ' αὐτῇ, πρὸς τὸ μέρος δυστυχῶς τὸ πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον. Ἐν τούτῳ δὲ μακρόθεν ἤκούσαμεν καὶ τῆς φωνῆς τῶν ὁδηγῶν ἡμῶν, οἵτινες εὐρόντες αὐτὴν τὴν ὁδὸν ἔκραζον ἡμᾶς πρὸς ἑαυτούς. Τὰ γερόντια ἀ-

πυρηνμένα καὶ ταῦτα ὑπὸ τῆς δίψης περιέμενον ἡμᾶς παρὰ τι λαμπρὸν τοῦ τείχους τῆς πόλεως λείψανον, τὰς καλουμένας Πύλας. Τὸ ὄνομα τοῦτο, ὃ φέρει παραδόξως μέχρι τοῦ νῦν τὸ λείψανον τοῦτο τῆς ἀρχαιότητος, φαίνεται ἀληθῶς ἐμφαίνειν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν, ὃν βεβαίως πύλη τις τοῦ τείχους τῆς πόλεως, ἥς ὁμῶς νῦν οὐδὲν ἄλλο σώζεται, εἰμὴ μόνον τὸ κενὸν τῆς πύλης διάστημα, ἐκπτέρωθεν δὲ τὸ γιγάντειον τεῖχος ἀκέραιον. Ἐνταῦθα δὲ ὑπῆρχε καὶ ἡ εὐθεῖα ὁδὸς ἡ ἀγούσα πρὸς τὰ θερμὰ λουτρά, ὅπου μετὰ ἡμίσειαν ὥραν περίπου ἐφθάσαμεν. Τὰ θερμὰ ταῦτα μεταλλικὰ ὕδατα κεῖνται ἐντὸς βαθείας κοιλάδος, δι' ἧς ῥέει τὸν χειμῶνα ὀρηκτικώτατος χειμάρρος. Παρὰ τὰς ὄχθας δὲ τούτου ἐξ ἀπορρώγων πετρῶν ἀναβλύζουσι δύο πηγαὶ θερμοτάτου ὕδατος, ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Ἡ μὲν ἀμέσως ἐν αὐτῇ τῇ πηγῇ ἐκ τῆς ζέσεως ἐξάγει ἀφθόνους ἀτμούς, ἡ δὲ ῥεῖ ἀνευ τοῦ ἐλαχίστου ἐξωτερικοῦ σημείου θερμότητος. Καὶ ὁμῶς ἐν αὐτῇ δὲν ἡδυνήθην οὐδὲ δύο δεύτερα λεπτά νὰ κρατήσω τὸν δάκτυλον, ἐνῷ ἐν τῇ πρώτῃ ὑποφέρει τις τὴν θερμότητα καὶ ἐπὶ τρία καὶ τέσσαρα δευτερόλεπτα. Μικρὸν ἀπωτέρω τῶν πηγῶν ὑπάρχουσι δύο δεξαμεναί, ἐν αἷς λούονται οἱ ἀσθενεῖς, κατεσκευασμέναι σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τεμαχίων ἀρχαίων μαρμάρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ κάλλιστοι ἀνδριάντες· ἐντὸς δὲ τῆς μιᾶς ἦν κατὰ γῆς ἐρριμμένον ὠραῖόν τι ἄγαλμα φυσικοῦ μεγέθους ἀνευ κεφαλῆς καὶ χειρῶν. Παρὰ τῇ δεξαμενῇ δὲ ταύτῃ σώζονται ἐτι καὶ ἄλλα λείψανα ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἐν οἷς πολλοὶ ἀπαντῶνται κάλλιστοι μέλανες τετραγωνικοὶ λίθοι. Ὁ Ποκὰκ ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ λέγει, ὅτι τινὲς θεωροῦσι τὴν θέσιν ταύτην, ὡς τὴν τῆς ἀρχαίας Λαρίσσης, ἥς ἤδη μνημονεύει ὁ Ὀμηρὸς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συμμάχων τῶν Τρώων (α). Ἡ ἰδέα δὲ αὕτη, ἀντιβαίνουσα εἰς τὸν Ξενοφῶντα καὶ Θουκυδίδην περιγράφοντας τὴν Λάρισσαν ἐπιθαλάττιον πόλιν (β), στηρίζεται ἴσως ἐπὶ τοῦ Ἀθηναίου λέγοντος, ὅτι τὰ θερμὰ ταῦτα ὕδατα ἦσαν ἐν τῇ Τρωϊκῇ Λαρίσσει (γ). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἀθηναῖος πλανᾶται περὶ τὴν γεῦσιν τῶν θερμῶν ταύτων ὑδάτων, ἀποκαλῶν αὐτὰ γλυκέα, δικαιούμεθα ἵνα παραδεχθῶμεν καὶ ἐτέραν πλάνην αὐτοῦ περὶ τὴν θέσιν τῆς πόλεως. Τὰ ὕδατα δὲ ταῦτα εἶναι σφόδρα ἀλμυρὰ καὶ ὀξείνα, γνωστὰ ἐν τῷ τόπῳ ὑπὸ τὸ βάρβαρον ὄνομα Καπλουζὴ Χαμάμ. Ὁ μόνος δὲ τῆς ἐρήμου ταύτης κοιλάδος κάτοικος, καὶ ρύλαξ ἐνταῦθα τῶν λουτρῶν, ἦν Τοῦρκὸς τις Χαμσρτζῆς ποτίζων τοὺς προσερχομένους πικρότατον καφρέν. Ἦν δὲ τότε δυστυχῶς καὶ τοσοῦτον ἀδιάθετος ἐκ τῆς ὀλοκλήρου νηστείας τοῦ ραμαζανίου, ὥστε δὲν ἤθελε τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ προσφέρῃ οὐδὲ κἂν μίαν λέξιν. Ἐπείσθη ὁμῶς ἐπὶ τέλους νὰ ὁδηγήτῃ ἡμᾶς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς *Εὐκί-Ισταμπόλ*, ὡς ἀποκαλοῦσι τὴν Ἀλεξάνδρειαν

(α) Φιλοστράτ. βίοι σιρίστ. βιβλ. Β'. κεφ. α'. σελ. 88. ἐκδ. Kagerer.

(β) Φιλόστράτ. αὐτοβι. Β'. 3.

(α) Ἰλιάδ. 2. 841.

(β) Θουκυδ. 8, 101. Ξενοφ. Ἑλλ. Ἱστορ. 3, 1. 13.

(γ) Ἀθην. βιβλ. δ'. κελ. 43.

Τρωάδα οἱ Τούρκοι. Ἐν πρώτοις δὲ σημειωτέον, ὅτι πᾶσα ἡ περιφέρεια αὕτη εἶναι κατεσπαρμένη ὑπὸ κολλοσιαίων ἀρχαίων λίθων διαφόρου φύσεως καὶ χρώματος, μεταξύ τῶν ὑποίων θαυμασμοῦ ἄξιοι εἶναι οἱ σαρκοφάγοι, ὧν μόνον τὰ ἀνετρυμμένα καλύμματα εἶναι βαθύτερα τῶν μεγίστων, οὓς εἶδόν ποτε ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ μονοσύλλαβος ἡλῶν ὁδηγός, ἔδειξεν ἡμῖν διὰ τοῦ διακτύλου ἀρχαίον ἐρείπιον, τὸ θεάτρον ἀνκνιρρήτως τῇ πόλει. Ἐπὶ τῇ κατωτέρᾳ λόφῳ τινος ἐκτισμένον τὸ θεάτρον τοῦτο, οὐ νῦν ἐλάχιστα σώζονται λείψανα ἀποδεικτικὰ ἀπλῶς τῇ ὑπάρξεώς του, ἦν μέγιστον καὶ εὐρύτατον ἔχον κατὰ τὰς καταμετρήσεις τοῦ Κ. Δουβοῦ διακοσίων ἐξήκοντα ποδῶν περίπου διάμετρον καὶ δύο διαζώματα μετὰ ἐξ σειρῶν βαθμίδων ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν. Ἄν ἡ διάμετρος αὕτη δὲν ᾖναι ἐξωτερικὴ ἀλλ' ἐσωτερικὴ, ὅπερ δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν, τότε τὸ θεάτρον τοῦτο τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἦν τὸ μέγιστον τῶν σωζομένων ἐλληνικῶν θεάτρων ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ· διότι κατὰ τὰς καταμετρήσεις τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητοῦ Κοκερέλλ καὶ τῇ γνωστῇ ἐταιρίᾳ τῶν Dilettanti ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ,

Τὸ ἐν Ἑρέσω εἶχε διάμετρον ἐξωτε-

ρικὴν πόδ.	660	ἑσωτ.	240
Τὸ ἐν Τράλλεσι	540	"	150
Τὸ ἐν Μιλήτῳ	472	"	221
Τὸ ἐν Στρατονικείᾳ	390	"	106
Τὸ ἐν Σίδη	390	"	120
Τὸ ἐν Σάρδεσι	396	"	162
Τὸ ἐν Λαοδικείᾳ	364	"	136
Τὸ ἐν Μύροις	360	"	120
Τὸ ἐν Ἰερραπόλει	346	"	100
Τὸ ἐν Πατάροις	265	"	96
Τὸ ἐν Τέῳ (ῥωμ. κατασκ.)	285	"	70
Τὸ ἐν Πομπηίουπόλει (ἐπίσης)	219	"	138
Τὸ ἐν Λιμύροις	195		
Τὸ ἐν Ἀνεμοῦρῳ (ῥωμ. κατασκ.)	197		
Τὸ ἐν Σελινούντι τῇ Κιλικίᾳ	114		
Τὸ ἐν Κνίδῳ περίπου	100		

Ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ,

Τὸ ἐν Σπάρτῃ	453	"	217
Τὸ παρὰ τὰ Ἰωάννινα ἐν Ἠπείρῳ	445	"	121
Τὸ ἐν Ἀργεῖ	435	"	217
Τὸ ἐν Συρακούσαις	342	"	114
Τὸ ἐν Σικυῶνι	313	"	100
Τὸ ἐν Μαντινείᾳ	227		
Τὸ ἐν Ἀθήνῃ	175		
Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ			91
Τὸ ἐν Νικοπόλει τῇ Ἠπείρου	360	"	120

ῥωμ. κατασκευῆς.

Ἀπὸ τῶν ἐρείπιων τοῦ θεάτρου ἡ θεὰ πρὸς τὴν θάλασσαν μετὰ τῆς ἀπέναντι καμένης Τενέδου εἶναι λαμπρὰ καὶ καλλίστη.

Πλησίον δὲ τοῦ θεάτρου ὑπάρχει εὐρύ τι ὑπόγειον κτίριον, οὗ ἡ φύσις καὶ ὁ σκοπὸς εἶναι τὴν σήμερον ἄδελος. Πληρὲς νυκτερίδων χρησιμεύει ἐνίοτε ὡς

καταγώγιον τῶν ληστῶν, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μαστίζουσι τὸν τόπον. Τὸ μέγιστον ὅμως ἀπάντων τῶν ἐρείπιων τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἤδη μακρόθεν φαινόμενον, καθὼς ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφῳ κείμενον, ἐν τῷ μέσῳ δάτους δρυῶν, πανταχόθεν ἐξ αὐτοῦ φαινομένων. Οἱ ἀρχαιότεροι περιηγηταί, ὡς φέρ' εἰπεῖν ὁ Πουώκ (α) καὶ ὁ Τσάνδλερ (β), θεωροῦσι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἐρείπιον ὡς τι λείψανον περιφανοῦς γυμνασίου. Ὁ Ἀγγλος δὲ περιηγητὴς Ροζέρτος Οὐδ, καθόσον οἶδα, πρῶτος δι' ἀκριβοῦς τινος εἰκονογραφίης κατέστησε τοῦτο γνωστὸν τῇ Εὐρώπῃ ἐν τῷ περὶ Ὀμήρου αὐτοῦ σπουδαίῳ συγγράμματι (γ). Μεταγενέστεραι ὅμως ἀκριβοτέρες παρατηρήσεις τοῦ Λεσσεβαλιέ, Σαζέλ-Γουφιέρ, Κλαρκίου, καὶ ἄλλων, ἀπέδειξαν μετὰ πιθανότητος, ὅτι τὸ μέγα τοῦτο ἐρείπιον εἶναι λείψανον βαλανείου ἢ θερμῶν. Ὁ δὲ Τεξιέρος φρονεῖ ὀρθότατα, ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ δύνανται νὰ ἔχωσι δίκαιον καθόσον καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ καὶ ἐν ταῖς θερμαῖς ἀπαιτοῦνται σχεδὸν τὰ αὐτὰ, ἀποδυτήριον, ὑπόκυστον, δωμάτιον λαρὶ καὶ ἄλλα παρόμοια (δ).

Τὸ ἐρείπιον τοῦτο σύγκειται ἐκ τριῶν καμαρῶν, ὧν μέγιστη εἶναι ἡ μέση. Κύκλῳ δὲ ὑπάρχει σεσωρευμένη ἄπειρος ὕλη, λείψανα τῆς γιγαντιαίας οἰκοδομῆς, ἥτις ἦν, ὡς φαίνεται καὶ νῦν ἐκ τινων σημείων, κεκαλυμμένη ὑπὸ μαρμάρου λευκοῦ. Καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ballı-Serâi*, Ἀνάκτορον μέλιτος καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο βεβαίως ἐδόθη αὐτῷ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ λίθου, ὅστις ἐνεκεν τῶν πολλῶν αὐτοῦ πόρων ὁμοιάζει πολὺ πρὸς κηρίθραν ἢ μελιττόπιταν. Ἀστειὰ δὲ εἶναι ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως κατὰ τὸν Ἀγγλὸν Πουώκ. Πρῶτον μὲν ὁ ἄλλως τε προσεκτικὸς οὗτος περιηγητὴς ἀποκαλεῖ τὸ ἐρείπιον Βαλοῦκ Σερὰϊ, καὶ ἐρμηνεύει αὐτὸ ὡς ἡμεῖς, ἐνῶ κατὰ λέξιν Βαλοῦκ Σερὰϊ σημαίνει Ἰχθύος ἀνάκτορον. Μὴ ἀρκεσθεῖς δὲ εἰς μόνην ταύτην τὴν πλάνην, ἐν τῇ τουρκικῇ λέξει Βαλοῦκ ἀνακαλύπτει τὸν ἀρχαῖον Βαάλ, τὸν Ἀπόλλωνα τῆς Ἀσίας! Μὴ χεῖρω! Ὁ δὲ Τεξιέρος ἀποκαλεῖ τὰ ἐρείπια *Bâl-Kiç-Serâi*, τοῦτέστι ἀνάκτορον τῆς κόρης τοῦ μέλιτος. Λέγει δὲ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο Βάλ-Κιç, εἶναι κοινότατον ἐν Ἀσίᾳ, καὶ φαίνεται ὅτι αἱ Μουσουλμανικαὶ παραδόσεις καλοῦσιν οὕτω τὴν βασίλισσαν τῆς Σιδῆ! (ε) Πλησίον τοῦ ἐρείπιου τούτου

(α) A Description of the East and some other countries, by Richard Pococke. τόμ. 2. σελ. 109.

(β) Rica. Chandlers. Travels in Asia Minor or an Account of a Tour made at the expense of the society of Dilettanti. Γαλ. μετάφρ. τόμ. 1. σελ. 59.

(γ) An Essay on the original genius and Writings of Homer; with a comparative view of the ancient and present State of the Troade, by Rob. Wood. 1773 μεταφρασθὲν Γαλλιστὶ ἐν ἔτει 1777.

(δ) "Ora Texier Description de l'Asie Mineure τόμ. 2. σελ. 189. πρὸς καὶ Βιτρούβιον περὶ ἀρχιτεκτονικῆς βιβλ. 5. κεφ. 11.

(ε) "Ora Texier Descript. de l'Asie Mineure τόμ. Β'. σελ. 169. Ταῦτα ὁ Τεξιέρος λέγει ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἐρείπιων τῆς Εὐξίνου, ὅπου αὐθὺς ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα. Εἰρήθεω δὲ ἐν

σώζονται καὶ τὰ λείψανα μεγάλης τινὸς δεξαμενῆς, συνδεομένης διὰ κατεστραμμένων ὀχετῶν μετὰ τοῦ μεγάλου τοῦ Ἡρώδου ὑδρυγωγείου. Πρὸς μεσημβρίαν δὲ τοῦ ἐρειπίου, ἐκατέρωθεν τοῦ θεάτρου φαίνονται τὰ θεμέλια δύο ναῶν, τοῦ μὲν μείζονος τοῦ δὲ ἐλάσσονος. Τίς δὲ οἶδεν, αἱ τίς ἐξ αὐτῶν ἦν ὁ ναὸς τοῦ Σμινθέως Ἀπόλλωνος, λατρευομένου μὲν κυρίως ἐν Χρυσῇ, ἔχοντος δὲ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ναόν, μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς ὑποίας ἀνεκαλύφθη ποτὲ ἡ ἐπιγραφή;

« Ἀγαθὴ τύχη. Σμινθεὶ Ἀπόλλωνι καὶ Ἀσκληπιῷ σωτῆρι καὶ Μοῦσῳ Μοῦσῳ, Κλ. Φλορώνιος Μακρίνος Κουράτωρ ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκε. »

Πρὸς ἄρκτον δὲ πολλαὶ ὑπάρχουσι βάσεις ἐτέρων οἰκοδομῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑποίων μέγα πλῆθος ἐστὶ κεῖται στηλῶν καλλίστων μονολίθων καὶ ἄλλων μεγαλοπρεπῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος. Ὄταν δὲ τις ἀναλογισθῇ, ὅτι τῆς πόλεως ταύτης ἡ διαρπαγὴ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, χάριν τῆς νέας αὐτοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηκολούθησεν ἡ διακώπῃς ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, δὲν ἐπαυσε διόλου ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ τῶν Τούρκων, οἵτινες τὰς μεγίστας σφαίρας τῶν Ἑλλησποντίων αὐτῶν κλονοστασίων κατασκευάζουσιν ἐκ τῶν καλοσσιαίων τετραγωνικῶν λίθων τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης, θαυμάζει ἀληθῶς τὸν ἀκένωτον καὶ ἀνεξάντλητον τοῦτον ἀρχιτεκτονικὴν θησαυρόν! Οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐκκλησίας Σωζόμενος καὶ Σωκράτης ἀπὸ τῆς πέμπτης ἤδη ἐκατονταετηρίδος ἀναφέρουσι γεγονός τι περίεργον, ἀφορῶν ταύτην τῆς πόλεως τὴν διαρπαγὴν. Οἱ Ἀλεξανδρεῖς δηλονότι, διηγοῦνται οἱ ἱστορικοὶ οὗτοι, κατεσκεύασαν ἐπὶ τῆς παραλίας πλοῖον τρισμέγιστον, ἵνα μεταφέρῃ στήλας τοῦ πρώτου μεγέθους. Μὴ δυνάμενοι ὅμως νὰ σύρῳσιν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν, προσεκάλεσαν τὸν ἐπίσκοπον Σιλβανόν εἰς βοήθειαν, ὑποθέτοντες ὅτι οἱ δαίμονες ἐκράτουν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν. Προσελθὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἐξορκίσας τοὺς δαίμονας, ὡς τοῦ θαύματος! ἐπελθούσης ἀθρόας καὶ τῆς πολυχειρίας, τὸ πλοῖον εὐώθῳσεν εἰς τὴν θάλασσαν (α). Μικρὸν ἀπὸ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἵσταται τὸ μέγα ἐρείπιον, οἱ Τούρκοι κατεσκεύασαν ἐν εἰδει αὐλακος στενὴν τινὰ καὶ κατωφερῆ ὁδόν, φθάνουσαν μέχρις αἰγιαλοῦ, ἐφ' ἧς κατακυλίσουσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὰς μεγίστας λίθινους σφαίρας.

Οὐδὲν δὲ ἄλλο ἡμῖν ἔλειπεν ἐστὶ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἀρχαίου λιμένος, εἰς ὃν νῦν διὰ μέσου τοῦ δάσους κατέβημεν. Ὁ λιμὴν οὗτος περικυκλούμενος πανταχόθεν μέχρι τοῦ στομίου αὐτοῦ ὑπὸ ὄρους σχηματίζοντος τακτικὸν ἡμικύκλιον, ἦν, εἰμὴ μέγας, βεβαίως ὅμως κάλλιστος καὶ ἀσφαλέστατος. Ἔργον κατὰ μέγα μέρος τῆς τέχνης, τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς

δύο, εἰς ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν, χωριζομένους ἀπ' ἀλλήλων διὰ προκυμαιῶν, καὶ συνεχομένους διὰ διώρυγος. Ἀμφότεροι ὅμως οἱ λιμένες οὗτοι κατὰ μέγα μέρος ἐχώσθησαν, καὶ σήμερον, ὅπου ἄλλοτε ἐστάθμευον πλοῖα, φύονται ἐπὶ τῆς ἄμμου δενδρίδια! Διακρίνονται ὅμως ἐτι καὶ νῦν μεταξὺ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν θάμνων τὰ λείψανα τῶν προκυμαιῶν, ἀφηρημένων παντάπασιν τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν μαρμαρίνων ἐπικαλυμμάτων, καὶ στήλαι τινες ἐντὸς τοῦ νάου δάσους διεσπαρμέναι, χρήσιμοι ποτὲ ἵνα δέωσιν ἐν αὐταῖς τὰ πλοῖα. Πλησίον τοῦ λιμένος κεῖνται ἐτι ὑπὸ θάμνων περικαλυπτόμεναι δύο κολοσσιαῖαι στήλαι ἐκ λίθου γρανίτου, δέκα μέτρα ἔχουσαι μῆκος ἐκάστη· ἡ μὲν εἶναι σώα, ἡ δὲ τετμημένη εἰς τρία μέρη· καὶ ἴσως ἐνεκα τοῦ συμβάντος τοῦτου ἐγκατελείφθη καὶ ἡ πρώτη εἰς τὸ περὶ ἄλιον. Ποῖον τάχα ναὸν τοῦ Μωάμεθ ἦταν προωρισμένη αἱ στήλαι αὗται νὰ ὠραίσωσι! καθότι ἱστορικῶς γνωστὸν εἶναι, ὅτι οἱ δύο λαμπρότατοι καὶ ἀνεκτίμητοι κίονες ἐξ ἰάσπιδος, οἱ ἱστάμενοι ἐκατέρωθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τζαμίου τῆς Βαλιδῆ Σουλτάνης, ἤρπάγησαν ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης, κατὰ προσταγὴν τοῦ Μωάμεθ Δ'. τὸ ἔτος 1693!

Ταῦτα εἰσὶ τὰ σωζόμενα σήμερον λείψανα τῆς λαμπρᾶς ποτε Τρωϊκῆς ταύτης Ἀλεξανδρείας, ἧτις ἐνεκεν τῆς παραλίας αὐτῆς θέσεως, πρώτη σχεδὸν ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων, οἵτινες ὅμως τοσοῦτον περὶ αὐτὴν ἐπλανήθησαν, ὥστε οἱ πλεῖστοι ἐθεώρησαν τὴν πλιν ταύτην ὡς τὴν ἀρχαίαν Τρωάδα, καὶ τὸ περιγραφέν ἤδη μέγα ἐρείπιον ὡς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου! Αἱ περιγραφαὶ δὲ τῶν ἀρχαιοτέρων τούτων τῶν ἀρχαιολόγων ἀναφέρουσι πλῆθος ἄλλο ἀρχαιοτήτων, αἵτινες νῦν ὅλως ἐξέλιπον. Αἶαν δὲ σπουδαία ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ περιήγησις τοῦ Πέτρου Βελώνιου ἐπισκεφθέντος τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἣν καλῇ πίστει θεωρεῖ καὶ οὗτος ὡς τὴν ἀρχαίαν Τρωάδα, περὶ τὰ μέσα τοῦ 16 αἰῶνος. Ὁ Βελώνιος ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων σπουδαιοτάτων μνημείων εὗρεν ἐτι ὀρθὸν σχεδὸν ἅπαν τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, μετὰ τῶν πύργων καὶ προμαχώνων αὐτοῦ, τεσσάρων ὥρων περιφέρειαν ἔχον (α). Μετὰ τὸν Βελώνιον ὁ Πέτρος δέλλα Βάλλε μετὰ ἕνα αἰῶνα ἐπεσκέφθη καὶ περιέγραψε τὴν Ἀλεξάνδρειαν ταύτην, ἧτις καὶ τότε ἐτι ἀπειρον ἀρχαιοτήτων περιέκλειε θησαυρόν. (β) Μετ' αὐτοῦ δὲ τοὺς δύο ἀρχαιοτέρους περιηγητὰς πλεῖστοι ἄλλοι διαδοχικῶς ἐπεσκέφθησαν τὰ ἐρείπια ταῦτα, ἃ μέχρι τοῦ Σπὼν καὶ Οὐήλερ ἐθεωροῦντο ὡς τὰ τῆς ἀρχαίας Ἰλίου (γ), ἐνῶ πάντες οἶδασιν σήμε-

παρόμοι, ὅτι ὁ Δῆμιος ἐσταύθη ὑπὸ τὸ βάρελλον Βάλ-Κιζ, ἀνακαλύπτει τὴν λέξιν παλαιὰ Κόζικος!

(α) Σωζόμεν. ἐκκλ. ἱστορ. β.βλ. Γ'. Σωκράτ. βιβλίον α',

(α) "Ora Les Observations etc. par Pierre Belon du Mans, βιβλ. 2. κεφ. 6. σελ. 80 ἐξ. Παρις. 1554.

(β) "Ora Pietro della Valle. Il Pellegrino, descritti da lui medesimo in lettere familiari al suo amico Mario Schipano scritte dall' anno 1614 ἐν Ἰωνίᾳ 1630.

(γ) "Ora Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant fait aux années 1675 et 1676 par Jacques Spon etc.

ρον ότι ἡ Ἀλεξάνδρεια Τρωάς αὐτὴ, εἶναι κτίσμα τοῦ Ἀντιγόνου· ὅθεν καὶ τὸ πρῶτον ὄνομα αὐτῆς ὑπῆρχεν Ἀντιγονία (α), κτισθεῖσα ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς καλουμένης Σιγίας. Συνώκισε δ' ἐν αὐτῇ ὁ Ἀντίγονος τοὺς Σικηφίους, Νεανδρίους, Κεβερηναίους καὶ ἄλλους τινὰς περιοίκους. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Λυσίμαχος κρατήσας τῆς χώρας ταύτης δυνάμει τῆς ἐν Ἰψῷ νίκης, μετέβαλε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀπὸ Ἀντιγονίας εἰς Ἀλεξάνδρειαν σέβας τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀλεξάνδρου προσφέρων. « Ἔδοξε γὰρ εὐσεβὲς εἶναι τοὺς Ἀλέξανδρον διαδεξαμένους ἐκείνου πρότερον κτίζειν ἐπωνύμους πόλεις, εἴθ' ἑαυτῶν. » (β) Κατὰ τὸν Πausanίαν δὲ καὶ οἱ Τενέδιοι προσεχώρησαν τῇ Ἀλεξάνδρειᾳ (γ). Ἀλλ' ἡ μεμονωμένη αὕτη εἰδησις πολλάς δυσχερείας παρέχει, ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον ἐτι τῆς προσχωρήσεως· καθότι εἶναι βέβαιον, ὅτι πρὶν ἢ ἡ Ἀντιγονία κληθῇ Ἀλεξάνδρεια, ὑπῆρχεν ἑκπαλαὶ ὑπὸ τὴν Ἰδὴν ἑτέρα τις πόλις Ἀλεξάνδρεια καλουμένη, ἐν ᾗ σημείῳ κατὰ παράδοσιν Ἀλέξανδρος ὁ Πάρις ἐδίκησε τὰς Θεάς. « Ἔστι καὶ τόπος ἐν τῇ Ἰδῇ τῇ Τρωϊκῇ Ἀλεξάνδρεια λεγόμενος, ἐν ᾗ φάσι τὸν Πάριν διακρίναι τὰς Θεάς, ὡς Τιμοσθένους. » (δ).

Πολὺ ἐλευθέρως ἄρα ἀποφαίνεται ὁ Τεξιέρως, ὅτι ὁ Λυσίμαχος μετώκισε τοὺς Τενετίους εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων, μεθ' ὧν ἐνωρὶς συνεμάχησεν ἐναντίον τοῦ Ἀντιόχου (ε) ἡ πόλις, ἐτι μᾶλλον κύξησε δεξαμένη καὶ ἀποικίαν, καὶ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας διὰ τοῦτο κληθεῖσα Colonia Augusta· ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Καρκαλλὰς ἐπανέδωκεν αὐτῇ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα (ζ).— Ἦν δὲ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ μία τῶν ἐλλογίμων πόλεων. Ἡ Ἀλεξάνδρεια, ὡς ἐν γένει πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς Τρωάδος, ἐνωρὶς ἠσπάσατο τὸν χριστιανισμόν, ὃν ἐνταῦθα αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυξεν. Ἐν τῇ Τρωάδι (οὕτως ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ καλεῖται) ὡς διηγοῦνται αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ. « Ἄνθρωπος τις Μακεδὼν ἐστὼς, παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων· διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν » (η). Ἐνταῦθα ἐτι ὁ αὐτὸς ἀπόστολος καὶ ἐθαυματουργήσεν ἀναστήσας τὸν Εὐτυχον. Ὁ νεανίας οὗτος, « καθήμενος ἐπὶ τῆς θυρίδος καὶ καταφερόμενος ὑπνῷ βαθεῖ, διαλεγόμενος τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὑπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω καὶ ἦρθη νεκρός. Καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε· Μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. » (θ).

Πότε δὲ ἡ πόλις αὕτη ἠρήμωσε, καὶ τίνες αἰτίαι ἐσωτερικαὶ ἢ ἐξωτερικαὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν παντελεῖ αὐτῆς ταύτην καταστροφὴν, ἀδύλον. Δὲν εἶναι ὁμῶς ἀπίθανον, ὅτι πρὸ τῆς τελείας διαλύσεως τῆς βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἐν τῇ ἀπαύστῳ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀμπώτιδι καὶ πλημμύρᾳ τῶν ἀπειραρίθμων βαρβάρων, ἡ πόλις αὕτη ἡ λαμπρὰ καὶ μεγάλη ἐξέλιπεν· Ὀλίγον ὁμῶς ἔλειπεν ἐτι μετὰ τῆς πάλαιος ταύτης νᾶ ἐκλίπωσι καὶ αἱ δυνάμεις ἡμῶν, ἐξαντληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ καύτωνος, τῆς ὁδοιπορίας, καὶ τῆς νηστείας. Ἀναβάντες δὲ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὸν ὑπὲρ τὸν λιμένα κείμενον λόφον, ἵνα ἴδωμεν μήπως ἦν ἐν τῇ παραλίᾳ ἡ λέμβος τοῦ δρόμωνος, ἀνεκαλόψαμεν οὐ μακρὰν εἰς τὴν ἀμέσως κάτωθι τοῦ βουνοῦ ἐκτεινομένην παράλιον πεδιάδα ἱχνη ἐργασίας χειρῶν ἀνθρώπων, εὐρύ τι τεμάχιον γῆς πλήρες ὑδροπεπώνων. Ὡς δὲ πᾶς τις εἰκάζει, μὲ ταχύτητα σφοδρότεραν βέλους κατέλθομεν τὸ ὄρος καὶ ἐπιπέταμεν εἰς τὸ θύμα, κορέσαντες τὴν ἀπελπιστικὴν ἡμῶν δίψαν εἰς τοὺς ψυχροτάτους καὶ γλυκυτάτους τούτους θερινοὺς καρπούς. Μετὰ τῆς αὐτῆς ὁμῶς ἀπληστίας ἐσθέσαμεν ἐν αὐτοῖς τὴν δίψαν ἡμῶν, ὥστε, ὅτε ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ῥάχιας εἶδομεν τρεῖς ὀπλοφόρους, καὶ ὑποθέσαντες αὐτοὺς ληστὰς, ἠθελήσαμεν νᾶ ἐγερθῶμεν, ἐστάθη τοῦτο ἡμῖν ἀδύνατον. Οὕτω δὲ μετὰ πάσης ἡσυχίας διηυθύνθησαν πρὸς τὴν παραλίαν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, καὶ συνέλαβον ἡμᾶς οὕτως εἰπεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἔχοντας ἐτι ἐν μέσῳ ἡμῶν τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος. Ἀλλ' εὐτυχῶς οἱ ὑποτιθέμενοι λησταί, ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ φιλήσυχοι γεωργοί, ἰδιακτῆται τῆς χώρας, χριστιανοὶ Καππαδόκαι, οἵτινες πλησιάσαντες μετὰ θάρρους ἐκαθέσθησαν πλησίον ἡμῶν κατὰ γῆς, μηδὲ ὅπως λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν γενομένην αὐτῶν ζήμιαν, ἥτις ἀληθῶς, καὶ εἰμὴ ἀντημιέετο, ἦν καθ' ἑαυτὴν ἐλαχίστη, αὐτῶν τούτων βεβαιοούντων ἡμᾶς, ὅτι ὁ μέγιστος ὑδροπέπων δὲν ἐτιμᾶτο πλέον τῶν πέντε παράδων. Ἐν τούτῳ δὲ μακρόθεν αἶφνης ἤκούσθη τῶν ἡμετέρων ναυτῶν ἡ εὐηχος καὶ εὐρυθυμος κώπη.—Ὅποια λαμπρὰ τοῦ Ἥλιου δύσις! Ὅποια χρώματα ζωηρὰ εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν ὀρίζοντα! Ὅποια πανηγυρικὴ σιγὴ πανταχοῦ ἐβασίλευεν! Ὅποια μεγαλοπρεπὴς καὶ ποικίλη θέα ἀνεπτύσσετο ἐνώπιον τοῦ ἀκορέστου ἡμῶν ὀφθαλμοῦ! Ὅπισθεν ἡμῶν ὕψουτο ἐκτεινομένη ἐπ' ἀπειραν ἡ πολυπίδαξ τοῦ Ὁμήρου Ἰδῆ· πρὸς ἀριστεράν ἐκειτο ἡ Λέσβος καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Ἀλεξανδρείας, πρὸς δεξιάν δὲ τὸ Σίγειον, ὁ λιμὴν τῶν Ἀχαιῶν, τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ εἴσοδος, ἡ Ἰμβρος καὶ Σαμοθράκη· ἐμπροσθεν δὲ ἀνέδυεν ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ Τένεδος, ὑπὲρ τοὺς ἀμαλοὺς καὶ χαμηλοὺς τῆς ὁποίας λόφους, ἐφαίνοντο πρῶτον αἱ τελευταῖαι κορυφαὶ τῶν ὀρέων τῆς Λήμνου, καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ὡς ἐπικείμενος τύμβος ὁ μέγας καὶ ὕψιστος κῶνος τοῦ Ἀθωνος, ἀμυδρῶς φωτιζόμενος ἀπὸ τῆς τελευταίας ὠχροτάτης ἀκτίνος τοῦ δεδυκότος ἡλίου!

et George Wheeler gentilhomme Anglois. Lyon 1572, τόμ. α' σελ. 197 εἰ.

(α) Στράβ. βιβλ. ιγ'. σελ. 593. 597. 604. 607.

(β) Στράβ. ιγ'. σελ. 593.

(γ) Τενέδιοι δὲ ἀνὰ χρόνον ὑπὸ ἀσθενείας προσεχώρησαν τοῖς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐν τῇ Ἠπειρῷ τῇ Τρωάδι ἔχουσιν Πausan. Φωκικ. βιβλ. 10. κεφ. 14.

(δ) Στέφ. Βυζ. ἐν λέξει Ἀλεξάνδρεια.

(ε) Ὁρα Αἰθίαν βιβλ. 35. κεφ. 42.

(ζ) Ὁρα Mionnet Descriptions de médailles antiques τόμ. Β'. σελ. 648.

(η) Πράξ. Ἀποστ. 16, 8. Πρβλ. 20, 6. 6.

(θ) Πράξ. Ἀποστ. 20, 9, 10.